

תורת אמך

ביאורי סוגיות והדרכה לימודית

מסכת ביצה

פרק ראשון

סוגיה כד: הולכת תרומה ומתנות כהונה ביום טוב

נכתב בסייעתא דשמיא

על ידי

אליהו מאיר ליפשיץ

ב"ר חיים שמאי ז"ל

ישיבת ברכת משה, מעלה אדומים

© כל הזכויות שמורות למחבר

מהדורה ראשונה ללא הגהה

סוגיה כד: הולכת תרומה ומתנות כהונה ביום טוב

*

רקע

למדנו לעיל [ט.] שאסור להפריש תרומות ומעשרות ביום טוב, ומותר להפריש חלה מעיסה שנילושה ביום טוב. כמו כן מותר להרים מתנות כהונה [זרוע, לחיים וקיבה] מבהמה אפילו שנשחטה בערב יום טוב [עיי' רשב"א ד"ה רבא אמר]. סוגייתנו דנה האם מותר להוליך מתנות אלו לכהן.

מקורות

- א. גמ' יב: "מתני' בש"א אין מוליכין... הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי"
- ב. דמאי פ"ד מ"ד
- ג. תוס' ריש ד"ה אין, "... הכהן לביתו לא יתנם לו"
- ג. רמב"ם הל' שבייתת יום טוב פ"ד הכ"ו [עיי' הקשר ההלכות מהל' יט]
- הל' שבת פכ"ג הט"ז
- ד. שו"ע סי' תקו סע' ג ומשנה ברורה סקי"ח

הסבר הסוגיה

בית שמאי אומרים אין מוליכין חלה ומתנות לכהן ביום טוב בין שהורמו מאמש בין שהורמו מהיום ובית הלל מתירין.
[משנה יב:]

נחלקו בית הלל ובית שמאי האם מותר להוליך מתנות כהונה לכהן, ונחלקו התנאים במה הם נחלקו. מפשטות המשנה משמע שלבית הלל מותר להוליך חלה ומתנות כהונה אפילו הורמו אתמול, ואסור להוליך תרומה, ובית שמאי סוברים שאין מוליכים תרומה ואין מוליכים מתנות כהונה, אפילו הורמו היום. מפשטות דברי אחרים משמע שהם מודים לתנא דמשנתנו. רבי יהודה חולק ולדעתו בית שמאי מודים שמותר להוליך מתנות שהורמו היום, והם נחלקו רק במתנות שהורמו אתמול. רבי יוסי חולק גם בשיטת בית הלל וגם בשיטת בית שמאי, לדעתו בית הלל מתירים להוליך אף תרומה, ובית שמאי מתירים להוליך מתנות כהונה ואוסרים להוליך תרומה.

הגמ' דוחה הבנה זו, ומפרשת שתנא דמשנתנו סובר שלבית שמאי אין מוליכים מתנות שהורמו היום רק אם הבהמה נשחטה אתמול, אבל אם הבהמה נשחטה היום, ולא ניתן היה להרים את המתנות בערב יום טוב, מודים בית שמאי שניתן להוליכין. להבנה זו שיטת תנא דמשנתנו זהה לשיטת רבי יהודה. הגמ' מפרשת שאחרים מודים לשיטה זו, ודבריהם "על המתנות שבית שמאי אומרים אין מוליכין", מתייחסים למתנות שהורמו אתמול בלבד. להלכה פוסקת הגמ' כרבי יוסי, שבית הלל מתירים להוליך אף תרומה.

שיטת בית הלל אליבא דרבי יוסי, שמותר להוליך מתנות כהונה ותרומה ביום טוב ברורה. הולכת המתנות היא צורך יום טוב, שהרי הכהן יכול לאוכלן, ומהיכי תיתי לאוסרם? מפרש רש"י [ד"ה אין מוליכין חלה] את שיטת בית שמאי: "אף על פי שמותר בהפרשתה לא שרו ליה הולכתה אלא תקון לתקן עיסתו התירו לו ולא יותר". איסור הולכת תרומה ומתנות נובע מאיסור הפרשת תרומות ומעשרות, שחכמים אסרו ענייני תרומות ומעשרות בשבת ויום טוב, והתירו רק במקום שההפרשה נצרכת לתיקון עיסתו. הרמב"ם מביא את דין משנתנו בסוף פרק ד [הכ"ח] מהלכות שביתת יום טוב, במסגרת ההלכות העוסקות ב"דברים רבים אסור ביום טוב משום גזרת מקח וממכר" [הי"ט]. משמע שאיסור הולכת תרומה ומתנות לדעת בית שמאי, אינו קשור לאיסור הפרשת תרומות ומעשרות, אלא לדין מקח וממכר ביום טוב.

נפקא מינה בין שיטת רש"י לשיטת הרמב"ם היא דעת הרשב"א, שאם הפריש תרומות ומעשרות באיסור, אסור להוליכם. דעתו נכונה רק לשיטת רש"י שהולכת המתנות קשורה להפרשתן.

המשנה במסכת דמאי [פ"ד מ"ד] אומרת: "מי שקרא שם לתרומת מעשר של דמאי ולמעשר עני של ודאי לא יטלם בשבת, ואם היו כהן או עני למודים לאכול אצלו יבואו ויאכלו". המשנה אוסרת לתת בשבת תרומה לכהן, ומעשר עני לעני. מפרש הר"ש [ד"ה לא יטלם] שהמשנה אליבא דרבי יהודה ואחרים, הסוברים שבית הלל אוסרים להוליך תרומה בשבת וביום טוב. להלכה אנו פוסקים כרבי יוסי, ולכן המשנה איננה להלכה. הרמב"ם [הל' שבת פכ"ג הט"ז] פוסק את המשנה להלכה. מפרש הביאור הלכה, שהמשנה אינה אומרת "לא יתן" אלא "לא יטול", אסור ליטול תרומה שקרא לה שם ולא הפרישה משאר הפירות כיוון שנטילתה נראת כהגבהת תרומות ומעשרות בשבת.

הלכה

השו"ע [סי' תקו סע' ג] פוסק שמותר להוליך לכהן חלה שהופרשה בין ביום טוב ובין בערב יום טוב.